

Sygn. akt I BP 9/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. S.
przeciwko Kopalni [...]o deputat węglowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 lipca 2015 r.,
skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu
Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 31 stycznia 2013 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 23 października 2012 r. oddalił powództwo Z. S. przeciwko Kopalni [...] o deputat węglowy.

Sąd ustalił, że powód jest emerytem pozwanej Kopalni i do 2011 r. otrzymywał deputat za węgiel. Od dnia 1 stycznia 1992 r. w Spółce obowiązywał układ zbiorowy pracy dla pracowników zakładów górniczych, który z dniem 3

października 1995 r. został przekształcony w ponadzakładowy układ zbiorowy pracy. Z dniem 31 grudnia 2000 r. układ ten utracił moc obowiązującą w wyniku wypowiedzenia przez pracodawcę. W dniu 28 sierpnia 1997 r. został zawarty zakładowy układ zbiorowy pracy KWK [...], przyznający w § 7 załącznika nr 16 do tego układu prawo do bezpłatnego węgla w naturze emerytom i rencistom. Protokołem dodatkowym nr 54 z dnia 30 grudnia 2010 r., wpisanym do rejestru zakładowych układów zbiorowych pracy w dniu 19 stycznia 2011 r. z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2012 r., wprowadzono zmiany do treści układu z dnia 28 sierpnia 1997 r. polegające na ograniczeniu kręgu osób uprawnionych do deputatu węglowego. Zgodnie z § 1 wskazanego protokołu deputat węglowy przysługuje tylko pracownikom Kopalni.

Przy takich ustaleniach Sąd Rejonowy uznał, że powód utracił prawo do deputatu za węgiel z dniem 1 stycznia 2012 r. W ocenie tego Sądu, powód nie może wywodzić swoich uprawnień do bezpłatnego węgla z § 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa - Karta górnika (Dz.U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 ze zm.; dalej jako Karta Górnika), gdyż przepisy tego rozporządzenia zostały wydane na podstawie art. 79 k.p., uchylonego z dniem 2 lutego 1996 r. przez art. 1 pkt 74 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.; dalej jako ustawa zmieniająca). Przepis art. 1 tej ustawy stanowił, że obowiązujące do dnia jej wejścia w życie przepisy określające zasady wynagradzania za pracę oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą wydane na podstawie art. 79 k.p. zachowują moc do czasu objęcia pracowników, których te przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nich normowanego - postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. Z tego względu postanowienia Karty Górnika w zakresie deputatu węglowego obowiązywały do momentu zawarcia układu zbiorowego pracy obowiązującego od 1 października 1997 r. Od tego momentu deputat węglowy przysługiwał powodowi na mocy postanowień tego układu. W wyniku zmian wprowadzonych do układu protokołem dodatkowym nr 54 z dnia 30 grudnia 2010 r., od 1 stycznia 2012 r. emeryci i renciści zostali pozbawieni prawa do deputatu za węgiel.

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powoda.

W ocenie Sądu odwoławczego, art. 79 i § 19 ust. 2 Karty Górnika utraciły moc obowiązującą. Oznacza to, że przy zmianie postanowień układowych dotyczących prawa do deputatu węglowego nie było konieczne respektowanie zasady wynikającej z nieobowiązującej już u strony pozwanej Karty Górnika. W nowym stanie prawnym strony układu zbiorowego miały swobodę w podjęciu decyzji w zakresie ustalenia osób uprawnionych do otrzymywania bezpłatnego węgla. Swoboda stron doznawała ograniczeń wynikających zarówno z wymogu równego traktowania wszystkich emerytów pozwanej, jak i uwzględnienia możliwości ekonomicznych zakładu górniczego. Nie doszło do naruszenia zasady równego traktowania, skoro wszyscy emeryci pozwanej Kopalni zostali pozbawieni takich uprawnień. Nie można natomiast dokonywać takiego porównania do emerytów innych zakładów górniczych z uwagi na ich odmienną sytuację ekonomiczną. Pozbawienie powoda prawa do deputatu za węgiel nie narusza również konstytucyjnej zasady ochrony praw nabytych. Prawo do deputatu za węgiel nie ma rangi konstytucyjnej, lecz stanowi przywilej przyznany w układzie zbiorowym pracy. Stąd ewentualne naruszenie tego prawa nie może być utożsamiane z naruszeniem konstytucyjnych praw i wolności, o którym mowa w art. 79 ust. 1 ustawy zasadniczej.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego wyroku powód zarzucił naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: a) art. 2 i art. 32 Konstytucji RP, przez nieobjęcie ochroną praw nabytych emerytów górniczych, w tym powoda, a także nieuzasadnione zróżnicowanie sytuacji prawnej powoda i innych osób uprawnionych do otrzymywania deputatu węglowego lub ekwiwalentu pieniężnego na mocy układu zbiorowego pracy z 1997 r.; b) art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej w związku z art. 239 § 2, art. 241¹³ § 2 i art. 240 § 3 k.p., przez wadliwe ich zastosowanie i przyjęcie, że norma z art. 241¹³ § 2 k.p. nie dotyczy osób niepozostających w zatrudnieniu, tj. emerytów, rencistów i wdów górniczych; c) art. 240 § 3 k.p., z którego wynika, że układ nie może naruszać praw osób trzecich. Skarżący wskazał, że po pierwsze - zaskarżony wyrok jest niezgodny z art. 2 i 32 Konstytucji RP, art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej i art. 239 § 2, art. 240 §

3, art. 241¹² § 2 oraz art. 9 k.p., po drugie - jego szkoda polega na utraconej wartości deputatu węglowego za 2012 r. w kwocie 1.956 zł i po trzecie - wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, gdyż skarga kasacyjna w sprawie jest niedopuszczalna z uwagi na treść art. 398² pkt 2 k.p.c., a nadto nie zachodziły podstawy wznowienia postępowania.

W konkluzji skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylene tego wyroku w drodze przysługujących środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Sąd Najwyższy przyjmuje, że za niezgodne z prawem mogą być uznane tylko wyroki zawierające rozstrzygnięcia wyraźnie sprzeczne z przepisami prawa, których interpretacja, zastosowanie lub niezastosowanie nie powinny sprawiać istotnych trudności na gruncie powszechnie obowiązujących zasad wykładni lub stosowania prawa, albo wyroki oczywiście sprzeczne z obowiązującymi standardami orzekania, które zostały wydane po dokonaniu oczywiście błędnej wykładni lub wadliwego zastosowania prawa, co można stwierdzić „na pierwszy rzut oka”, bez wnikania w szczegóły sprawy i bez potrzeby prowadzenia głębszej analizy prawniczej (por. wyrok z dnia 23 września 2014 r., II BP 18/13, LEX nr 1537556 i szeroko powołane w nim wcześniejsze orzeczenia). W tym kontekście podkreśla się, że skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku nie można utożsamiać ze skargą kasacyjną, gdyż o ile ta ostatnia wynika z zarzutu naruszenia prawa, to pierwsza wymaga oceny, że kwestionowany wyrok jest niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. (por. wyrok z dnia 4 grudnia 2013 r., II BP 7/13, LEX nr 1415498 i przywołane w nim orzeczenia).

Zaskarżony wyrok nie może być uznany ani za sprzeczny z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, ani za wydany w wyniku oczywiście błędnej

wykładni lub wadliwego zastosowania prawa, widocznych bez głębszej analizy prawniczej.

W pierwszej kolejności nie doszło do naruszenia art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej w związku z art. 239 § 2, art. 240 § 3 i art. 241¹³ § 2 k.p. Żaden z tych przepisów nie stanowi bowiem podstawy do przyznania deputatu węglowego emerytom, którzy świadczenia tego zostali pozbawieni w wyniku zmian postanowień układu zbiorowego pracy, wprowadzonych w drodze protokołu dodatkowego. Przepis art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej stanowi jedynie podstawę czasowego zachowania mocy aktów prawnych wydanych na podstawie uchylonego z dniem 2 czerwca 1996 r. przepisu art. 79 k.p., tj. do czasu objęcia pracowników, których te przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nich normowanego - postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. Co prawda skarżący twierdzi, że „jego prawo do bezpłatnego deputatu pochodzi z Karty Górnika i ponadzakładowego układu zbiorowego dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r.”, jednak nie podnosi w tym zakresie żadnych zarzutów obrazy przepisów prawa materialnego lub procesowego (art. 424⁴ k.p.c.), a tylko w taki sposób mógłby skutecznie wykazać błąd w ocenie Sądu drugiej instancji, że ponadzakładowy układ zbiorowy pracy został wypowiedziany z dniem 31 grudnia 2000 r., a w rezultacie i w związku z art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej, prawo skarżącego do deputatu węglowego wynikało wyłącznie z § 7 załącznika nr 16 do zakładowego układu zbiorowego pracy z dnia 28 sierpnia 1997 r.

Nie powinno również budzić większych wątpliwości, że uprawnienia przyznane w układzie emerytom i rencistom (art. 239 § 2 k.p.) mogą być następnie uchylone w wyniku zmiany dotychczasowego układu w drodze protokołu dodatkowego (art. 241⁹ § 1 k.p.). Jeżeli bowiem układ może być zmieniony na niekorzyść pracowników, będących jego podstawowymi adresatami, to tym bardziej można podjąć takie działania w stosunku do podmiotów mogących podlegać układowi na zasadzie wyjątku (dodatkowo). Z kolei art. 241¹³ § 2 k.p. (stosowany do protokołów dodatkowych odpowiednio poprzez art. 241⁹ § 1 k.p., której to konstrukcji w skardze nie zastosowano) stanowi, że postanowienia układu mniej korzystne dla pracowników wprowadza się w drodze wypowiedzenia pracownikom dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego

podstawę nawiązania stosunku pracy. Kodeks pracy określa prawa i obowiązki pracowników i pracodawców (art. 1), a pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę (art. 2). Przepis art. 241¹³ § 2 k.p. nie ma zatem zastosowania do emerytów, gdyż nie można wypowiedzieć warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy, skoro taki stosunek prawny nie istnieje. Wreszcie bezzasadny jest zarzut obrazy art. 240 § 3 k.p., w myśl którego układ nie może naruszać praw osób trzecich. W przepisie tym chodzi bowiem o prawa, których źródłem nie są postanowienia układu zbiorowego. Skoro prawo skarżącego do deputatu węglowego wynikało wyłącznie z postanowienia układowego, to pozbawienie go tego prawa wskutek dopuszczalnej zmiany układu nie może stanowić naruszenia prawa niewynikającego z innej podstawy.

Niezasadne są również zarzuty naruszenia art. 2 i art. 32 Konstytucji RP. Wyprowadzana z art. 2 ustawy zasadniczej zasada praw nabytych stanowi jedynie wzorzec konstytucyjny do badania konstytucyjności aktów normatywnych i w takim ujęciu nie może być przedstawiana jako samodzielne źródło indywidualnych roszczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2007 r., I PK 78/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 2, s. 96). Stwierdzenie niezgodności wyroku z art. 2 ustawy zasadniczej jest zatem uwarunkowane istnieniem prawa podmiotowego, naruszonego zastosowaniem przez sąd niekonstytucyjnego przepisu. Nie jest możliwe stwierdzenie takiej niezgodności bez wskazania w podstawach skargi konkretnego przepisu prawa, który skarżący uznaje za niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. Podobnie wynikające z art. 32 ustawy zasadniczej prawo do równego traktowania przysługuje w związku z konkretnymi normami prawnymi, a nie w oderwaniu od nich - niejako „samoistnie” (por. np. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2001 r., SK 10/01, OTK-A 2001 nr 7, poz. 225).

Wszystko to oznacza, że twierdzenie skarżącego o niezgodności zaskarżonego wyroku z art. 2 i art. 32 Konstytucji mogłoby być skuteczne wówczas, gdyby w ramach podstaw skargi powołał zastosowaną przez Sąd drugiej instancji określoną normę prawną, naruszającą - w ocenie skarżącego - wskazane przez niego zasady konstytucyjne. Podstawę rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego

stanowiły wprowadzone protokołem dodatkowym postanowienia układu zbiorowego pracy, pozbawiające emerytów prawa do deputatu węglowego. Postanowienia te są źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 ust. 1 k.p. i prawem materialnym w rozumieniu art. 424⁴ k.p.c., jednak skarżący nie wskazał ich w podstawach skargi. Uniemożliwia to ocenę zgodności zastosowanych przez Sąd drugiej instancji postanowień układowych z powołanymi przez skarżącego zasadami konstytucyjnymi.

Z tych względów skarga podlega oddaleniu na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c.